

Examensarbete i omvårdnad, 15 hp

Vad innebär begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv? En begreppsanalys

Johan Sundberg

Handledare: Göran Holst

Sjuksköterskeprogrammet, kurs: OM1434

Blekinge Tekniska Högskola, Institutionen för hälsa

Karlskrona Januari 2015

Vad innebär begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv? En begreppsanalys

Johan Sundberg

Sammanfattning

Bakgrund: Personcentrerad vård har inte en gemensam uppfattning hos alla sjuksköterskor vilket betyder att det finns oklarheter i begreppets verkliga betydelse. Allmänbegreppet personcentrerad vård är en kärnkompetens för sjuksköterskor men begreppet går inte att hitta i varken kompetensbeskrivningen för sjuksköterskor eller i relevant lagtext. Det finns få studier inom området för individualbegreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv och således saknas det kunskap och enighet i ämnet.

Syfte: Vad innebär begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv?

Metod: Begreppsanalys enligt Rodgers (2000) modell med en lexikal del och en artikel del.

Resultat: Resultatet av denna studie visar att begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv framförallt betyder att individen, patienten, alltid ska vara det centrala i sjuksköterskans arbete. Omvårdnaden måste utgå från att varje individ är unik och har unika behov och förväntningar.

Slutsats: Det är oklart vad skillnaden är mellan begreppen Patientcentrerad- och personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv. Denna studie visar att begreppen är väldigt lika varandra och att de båda begreppen faktiskt är samma begrepp fast de har olika namn. Det krävs fler studier inom ämnet för att styrka resultatet i denna studie.

Nyckelord: Omvårdnad, Patientcentrerad vård, Personcentrerad vård.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	5
Begreppsanalys	5
Begrepp	5
Personcentrerad vård	5
Personcentrerad vård och sjuksköterskans kompetensbeskrivning	7
Personcentrerad vård omskriven i lagtext	7
Syfte	8
Metod	8
Resultat	11
Lexikal analys	11
Artikelanalys	12
Personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv	14
Person som en person	14
Flexibilitet	15
Familjen	15
Partnerskap och delat beslutsfattande	15
Information	15
Estetik	16
Förtroende	16
Relaterad term: patientcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv	16
Respektera patienten	16
Kommunikation och information	16
Partnerskap och delat beslutsfattande	17
Patient som person	18
Analys	18
Diskussion	20
Metoddiskussion	20
Resultatdiskussion	22
Slutsats	23
Referenser	25
Bilaga 1 Databassökningar	28
Bilaga 2 Lexikal sökning	29
Bilaga 3 Artikelöversikt	30

Inledning

Enligt Frank (2013) har inte personcentrerad vård samma betydelse för alla sjuksköterskor i dagsläget utan de uppfattar begreppet olika. Begreppet förekommer frekvent i litteraturen och terminologin används ofta men det finns enligt Morgan och Yoder (2011) ingen enighet om vad begreppet betyder, vilket medför att begreppet blir vagt och otydligt för sjuksköterskor. Detta tydliggörs ytterligare av att begreppet saknas i kompetensbeskrivningen för sjuksköterskor (Socialstyrelsen, 2005) och i relevant lagtext (Hälso- och sjukvårdslagen, SFS 1982:763). Den litteratur som idag finns tillgänglig har enligt McCance, McCormack och Dewing (2011) främst fokuserat på vad begreppet personcentrering betyder och då ofta inom den gerontologiska kontexten. Enligt Meidell (2010) och Slater (2006) är kritiken mot begreppet personcentrerad vård att det är ett välkänt begrepp inom vården men att det är abstrakt och svårt att definiera vad det innebär. Två begrepp som vanligen förekommer i litteraturen och i diskussioner inom sjukvården är personcentrering och patientcentrering, dock finns det enligt Slater (2006) en förvirring om vad som skiljer begreppen och i vilken kontext de ska användas. Sjuksköterskan bör ha ett personcentrerat förhållningssätt i sitt arbete utifrån kärnkompetenserna (Leksell & Lepp 2013) och det är då relevant med en förståelse för vad begreppet innebär. Det är därför viktigt att förstå den verkliga betydelsen i ett begrepp och hur det ska definieras (Walker & Avant, 1995). Eftersom ett begrepp ständigt utvecklas och förändras kan således begreppets betydelse ändras över en tidsperiod och det är därför viktigt att kontinuerligt uppdatera begreppets verkliga innebörd (ibid).

Enligt Olsson och Sörensen (2011) kan ett begrepp förtydligas och klargöras genom att göra en begreppsanalys. Detta kan leda till att sjuksköterskor som använder begreppet får en mer samstämmig kunskap och förståelse för vad begreppet verkligen betyder och innebär. Det har tidigare endast gjorts två begreppsanalyser inom området för personcentrerad vård; Slater (2006) Morgan och Yoder (2011). De begreppsanalyserna behandlar ett helhetsperspektiv för alla verksamma inom hälso- och sjukvården, vilket betyder att ingen av dessa varit specifikt inriktade på sjuksköterskans omvårdnadsperspektiv. Vad betyder egentligen personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv?

Bakgrund

Begreppsanalys

Begreppsanalys är enligt Olsson och Sörensen (2011) en metod för att kartlägga ett specifikt begrepps betydelse genom att ange dess olika utmärkande egenskaper som ingår i begreppets innebörd. Det är även möjligt att inkludera en språklig analys genom att använda en begreppsanalys (ibid). Enligt Walker och Avant (1995) finns det olika karakteristiska särdrag i ett begrepp vilka beviljar oss att avgöra vilka fenomen som är bra och dåliga exempel på vad begreppet innebär. Begrepp företräds av kategorier av information och för att upptäcka den informationen är en begreppsanalys en bra metod (ibid).

Begrepp

Liljequist och Törnvall (2013) beskriver att en term är den språkliga benämningen av ett begrepp och att ett begrepp är en kunskapsenhet vilken definieras via en förening av unika kännetecken. Enligt Spri-rapport 481 (1999) är begrepp mentala föreställningar vilka byggs upp utav olika kännetecken. Dessa kännetecken är abstraktioner av egenskaper hos en eller flera referenter. Olika specifika kombinationer av kännetecken bildar ett begrepp. Begrepp kan delas upp i två olika kategorier, allmänbegrepp och individualbegrepp. Allmänbegrepp är ett samlingsnamn för en konstellation av referenter, exempelvis personcentrerad vård. Individualbegrepp är däremot mer specifikt och kopplat till en alldeles särskild referent, vilket i denna studie är personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv (ibid).

Personcentrerad vård

Enligt Vårdhandboken är definitionen av personcentrerad vård bland annat att fokus ligger på vad varje person kan, vilka resurser personen har och innebörden av att vara i behov av vård (Hörnsten, 2013).

Personcentrerad vård är en av de sex kärnkompetenserna för sjuksköterskor (Leksell & Lepp, 2013). Kärnkompetenserna är framtagna av Institute of Medicine of the National Academies och Quality and Safety Education for Nurses mellan åren 2002-2007 (ibid). Dock är inte begreppet personcentrerad vård en av de sex kärnkompetenserna utan det är Svensk

sjuksköterskeförening (2010) som har valt att ersätta patientcentrerad vård med personcentrerad vård, därför är det en kärnkompetens i Sverige. De övriga fem kärnkompetenserna är följande: samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap, säker vård och informatik. Svensk sjuksköterskeförening (2010) beskriver personcentrerad vård som att patienten blir sedd som en unik individ med unika behov, värderingar och förväntningar. Enligt Svensk sjuksköterskeförening (2010) ska vården sträva efter att bevara patientens integritet och värdighet, patientens upplevelser av sin sjukdom är unik och kan inte jämföras med någon annan. Det är viktigt att personalen skapar en relation mellan sig och patienten som möjliggör delaktighet i vården för patienten enligt. Delaktighet i vården är en nödvändighet för en personcentrerad vård (ibid).

Personcentrerad vård beskrivs av McCance och McCormack (2010) som ett ramverk vilket innehåller fyra olika delar, nämligen; *förutsättningar*, *vårdmiljö*, *personcentrerade processer* och *förväntade resultat*. *Förutsättningar* innebär att sjuksköterskan har tillräckliga kunskaper och färdigheter inom sin profession. Mellanmänskliga och sociala förutsättningar måste vara utvecklade, lojalitet med arbetet är också en förutsättning som krävs. Sjuksköterskan måste även känna till sina egna värderingar för att hålla relationen professionell och detta medför då att sjuksköterskan besitter en god självkänedom (McCance & McCormack, 2010). Gällande *vårdmiljö* menar McCance och McCormack (2010) att det är viktigt att det finns en bra mix av professioner som arbetar för patientens bästa. Med detta menar de att de olika professionerna påverkar den sammansatta effekten av personcentrerad vård för en patient. För att vårdmiljön skall vara bra krävs även ett system som underlättar dialogen mellan de aktörer som är involverade i vården, dessa aktörer är vanligen patient, närstående, läkare, sjuksköterska och annan vårdpersonal (McCance & McCormack, 2010). Det är även viktigt att den goda dialogen finns mellan de olika vårdprofessionerna och att ansvaret och makten fördelas mellan dessa aktörer. Med hjälp av att urskilja de aspekter i en organisation som stödjer verksamheten kan organisationsstrukturens betydelse visas som en viktig faktor för att kvalitén på vården hålls på en hög nivå enligt McCance och McCormack (2010). McCance och McCormack (2010) betonar att vårdmiljön har en stor betydelse för den personcentrerade vårdens utfall. *Personcentrerade processer* - handlar om att den vård som erbjuds till patienterna skall framställas utifrån ett personcentrerat omvårdnads perspektiv (McCance & McCormack, 2010). Ett arbetssätt där fokus ligger på patienten som en person bidrar till att förstå hur och vad patienten upplever och värdesätter i sitt liv. Arbetet med patienten handlar även om att dela på beslutsfattandet, vilket görs genom att informera patienten om de olika

alternativ och vägar det finns att välja mellan och gemensamt komma fram till vad som skulle kunna passa patienten bäst. Detta förutsätter att det finns en bra dialog mellan sjuksköterskan och patienten. *Förväntade resultat* är enligt McCance och McCormack (2010) svårt att mäta exakt hur bra eller dålig den personcentrerade vården har varit. De aspekter som bör utvärderas är bland annat delaktighet och tillfredsställelse i vården, välbefinnande och hur väl den terapeutiska miljön är utvecklad.

Personcentrerad vård och sjuksköterskans kompetensbeskrivning

Enligt Furåker och Nilsson (2013) är begreppet kompetens gammalt och har funnits sedan 1792. Kompetens kommer, likt många andra ord, från latinet. Begreppet har många olika betydelser men det handlar främst om att vara kvalificerad att utföra ett specifikt yrke (ibid).

Sjuksköterskan utgår i sitt dagliga arbete från kompetensbeskrivningen för sjuksköterskor (Socialstyrelsen, 2005). Det som framgår i kompetensbeskrivningen är riktlinjer att använda som en modell för att veta vilka uppgifter sjuksköterskerollen medför och vilka förväntningar som ställs på sjuksköterskan i det dagliga arbetet. Syftet med kompetensbeskrivningen är att ge patienten en säker och god vård. I kompetensbeskrivningen är det inte nämnt något om sjuksköterskans sex kärnkompetenser, alltså står där ingenting om allmänbegreppet personcentrerad vård.

Personcentrerad vård omskriven i lagtext

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1982:763) står det att målet med lagen är en god hälsa och en vård som är lika för alla människor. Vården skall även ges med respekt för alla människor och dess lika värde för att bevara människans värdighet. Den person som har det största behovet av hälso- och sjukvården skall prioriteras högst för att få vård snarast möjligt. Det finns krav på hälso- och sjukvården att bland annat bedriva god vård vilket innebär att vården skall vara av god kvalitet, god hygienisk standard, tillgodose patientens behov gällande trygghet och behandling, vården skall vara lätt tillgänglig, grunden för vården skall bygga på patientens självbestämmande och integritet, relationen mellan patienten och hälso- och sjukvården skall främjas genom goda kontakter och den goda vården innefattar även kontinuitet och säkerhet i vården utifrån patientens behov. Vidare står det i lagen att behandlingen och vården ska så långt det är möjligt skapas och genomföras i samförstånd med patienten. Informationen som ges till patienten från hälso- och sjukvården skall vara individuellt anpassad och innefatta; hälsotillstånd, metoder för de undersökningar, vård och

behandling som finns, information om möjligheten att välja vårdgivare och utförare inom den offentligt finansierade hälso- och sjukvården, det skall även ges information om vårdgarantin (ibid). Finns det flera olika behandlingsalternativ som uppfyller de krav på vetenskap och beprövad erfarenhet, står det i hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1982:763) att patienten skall få möjligheten att välja det alternativ som hon eller han själv föredrar.

Enligt Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659) framgår det att vårdpersonalen skall utföra säker och god vård för patienten. Vårdpersonalen skall även förebygga och vidta åtgärder för att patienterna inte ska drabbas av vårdskador. Vidare står det även att vetenskap och beprövad erfarenhet skall användas i utförandet för en god och säker vård för alla berörda (ibid.).

Enligt Svensk lagstiftning nämns inte allmänbegreppet personcentrerad vård överhuvudtaget dock används begreppet delvis i olika kontexter kopplade till utredningar och förbättringsarbete främst inom demens- och äldreomsorgen (Socialutskottet betänkande 2011/12:SoU11, Kommittédirektiv 2014:2, Svar på skriftlig fråga 2013/14:470).

Personcentrerad vård är omnämnt i dessa texter i kontexten att god äldreomsorg ska bygga på en personcentrerad vård. Den beskrivningen som finns av allmänbegreppet personcentrerad vård bland dessa texter är självbestämmande och delaktighet (Kommittédirektiv 2014:2).

Syfte

Syftet var att genom en begreppsanalys undersöka vad begreppet personcentrerad vård innebär för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv.

Metod

Metoden i denna studie var en begreppsanalys utifrån Rodgers (2000) modell vilken består av sex olika faser där fem av dessa är inkluderade i denna studie. Den femte fasen vilken handlar om att exempel av individualbegreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv skall identifieras har av den rådande tidsramen för studiens utförande valts att exkluderas eftersom det inte ansågs finnas tillräckligt med tid att utföra. Rodgers (2000) modell tar i beräkning att ett begrepp ändras och förändras över tid, och då allmänbegreppet personcentrerad vård är ett begrepp som har förändrats över tid ansågs detta som en lämplig modell.

I *första fasen* handlar det om att identifiera ett begrepp som är av intresse att undersöka. Det är inte bara själva begreppet som ska preciseras i denna fas utan även att identifiera associerade uttryck där relaterade termer till det valda begreppet inkluderas (Rodgers,2000). Det begrepp som valdes var personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv och den relaterade termen var patientcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv.

I den *andra fasen* väljs ett lämpligt forum för datainsamlingen (Rodgers, 2000). Materialet till denna studie hämtades från vetenskapliga originalartiklar samt ordböcker och lexikon. De vetenskapliga artiklarna samlades in från CINAHL och PubMed eftersom dessa databaser är vårdinriktade. Söktermerna för de vetenskapliga artiklarna var person-centered care, patient-centered care och nursing. De olika termerna kombinerades enligt följande: person-centered care AND nursing och patient-centered care AND nursing. Person-centered care var huvudsökordet och patient-centered care var en relaterad sökterm (Bilaga 1). För att inkluderas i denna studie var söktermen tvungen att nämnas i titeln på artikeln för att det skulle vara rimligt att hinna göra denna studie artiklarna skulle även vara peer-reviewed och finnas tillgängliga i fulltext. Insamlingen av underlaget till den lexikala analysen gjordes manuellt genom att använda ordböcker och lexikon (bilaga 2). Allmänbegreppen personcentrerad vård och patientcentrerad vård söktes i ordböcker och lexikon. De lexikon och ordböcker som användes var Svenska akademins ordlista (1990), Nordstedts svenska ordbok (1992/1990), Stora ordboken svensk ordnyckel (1983), Bra böckers lexikon (1988) och ordbok över svenska språket band 20,19,5 (1954). De ordböcker och lexikon som valdes för att utgöra den lexikala delens material är äldre och det gjordes medvetet av anledningen att visa hur ordens betydelse har förändrats över tid.

Enligt Rodgers (2000) består *fas tre* av att samla in det material som är relevant att identifiera och vilket utgör grunden till studien utifrån de forum och sökord som valdes i fas två. När materialet samlades in var fokus att finna attributen av begreppet och den kontextuella grunden av begreppet. Rodgers (2000) menar att attributen ger den riktiga definitionen av ett begrepp vilket medför möjligheten för andra att urskilja betydelsen av begreppet. De attribut vilka beskriver begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv redovisas i resultatet. Sökningarna i databaserna resulterade i totalt 1162 artiklar. När sökningarna var gjorda lästes titeln på artiklarna och fanns sökordet med i titeln lästes även

abstraktet. Fanns det antydning till att finna attributen av begreppet och den kontextuella grunden av begreppet även efter det, sparades den. Efter den genomgången av artiklarna fanns det 51 artiklar kvar och de lästes igenom. De artiklar som inte nämnde någon definition av individualbegreppet eller gav klarhet i individualbegreppets innebörd valdes bort. Av de 51 artiklar var det 12 stycken vilka bedömdes uppfylla de kriterier som efterfrågades, dvs. de behandlade på olika sätt begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv och bedömdes därför kunna bidra till klargörande av vad begreppet. Dessa 12 artiklar är således inkluderade i resultatet.

För att få en förståelse över individualbegreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv söktes allmänbegreppet personcentrerad vård i ordböcker och lexikon, även den relaterade termen patientcentrerad vård söktes i samma källor. Sökorden personcentrerad vård och patientcentrerad vård gick dock inte att finna i den valda litteraturen vilket medförde att sökorden bröts ner och delades upp och ur dessa framkom orden personcentrerad, person, centrerad, vård, omvårdnad och patient vilka sedermera utgjorde de slutgiltiga sökorden i det lexikala bidraget till studiens material (Bilaga, 2). De sex sökorden (personcentrerad, person, centrerad, centrera, vård, omvårdnad och patient) söktes i fem ordböcker och lexikon där den äldsta boken är utgiven 1954 och den senaste 1992. Alla sökorden söktes i respektive ordbok och lexikon vilket resulterade i 25 sökningar totalt och det gick att finna förklaringar till orden 22 gånger av de sökningarna.

I den *fjärde fasen* görs en analys av det insamlade materialet från fas tre som enligt Rodgers (2000) är en beskrivning gällande de karakteristiska egenskaperna av begreppet. För att få fram de attribut som kännetecknar begreppet personcentrerad vård innebär för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv söktes de karakteristiska egenskaperna av ordet i respektive artikel. De skapades sedermera en lista med de karakteristiska egenskaperna av individualbegreppet ur vilken de olika egenskaperna kunde kategoriseras och således skapa de olika attribut som kännetecknar begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv. Den relaterade termen patientcentrerad vård genomgick samma procedur som beskrivs ovan där olika attribut framkom.

Det lexikala materialet sammanställas och redovisas genom att beskriva de olika sökningarnas resultat. Alla sex sökorden skapar sex olika grupper och i varje grupp beskrivs resultaten från respektive sökning. Varje enskild beskrivning ställs jämte den andra för att visa de olika

betydelser som finns av samma ord och vilken förändring som ordet har gjort över tid. Detta ger en kompletterande bild av individualbegreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv och de attribut som växte fram under artikelanalysen.

I den *sjätte fasen* identifieras undermeningar och implikationer för vidare utveckling enligt Rodger (2000). Fas sex i modellen består av en summering av resultatet där paralleller mellan ord förklaringarna och attributen där begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv är centrerat.

Resultat

I resultatet presenteras fas 4 av Rodgers (2000) modell för begreppsanalys, dels som en lexikal analys och dels som en artikelanalys .

Lexikal analys

Begreppet person har genom historien haft beskrivningen mänsklig varelse och syftat till att vara en i mängden (Nordstedts svenska ordbok,1990). Stora ordboken (1983) beskriver person som en mänsklig individ och människa. Bra böckers lexikon (1983, 1988, 1990) har en snarlik beskrivning där person förklaras som människa, individ och även som diktad gestalt.

Begreppet centrerad beskrevs enligt nedan följande. Svenska akademins ordlista (1990) har förklaringen mitt, medelpunkt och mittparti. Nordstedts svenska ordbok (1990) beskriver centrerad som ett område där viktiga delar av en verksamhet har förlagts, ibland hopsatt av geografisk mittpunkt. Enligt Stora ordboken (1983) är betydelsen inriktad, samriktad, kraftsamlad och samlad. Bra böckers lexikon (1983) har förklaringen att inpassa något i centrum, ställa in ett arbetsstycke i överensstämmelse med en rotationsaxel, i typografi kan raderna centreras kring mittlinjen. En rubrik som står mitt på spalten det vill säga lika långt från vänster som från höger sägs vara centrerad (ibid). Ordbok över svenska språket (1954) har en beskrivning som lyder; mittlinje, placera något i medelpunkten, i förhållande till en medelpunkt.

Begreppet vård framställs i Nordstedts svenska ordbok (1990) som att bedriva tillsyn som är förenad med någon behandling, framförallt av svaga eller sjuka personer, för att bota eller uppehålla liv. I Svenska akademins ordlista (1990) står det omsorg som förklaring till ordet. Enligt Bra böckers lexikon (1990) skriver de att ordet vård kommer från fornsvenskans varper som betyder vakt och i den svenska folktron kallas varper för ”skyddande”. Denna gestalt kan bland annat visa sig i drömmar och brukar anses innebära något slags ”varsel”. Ibland kan man tycka sig höra en väntad person komma en liten stund innan personen faktiskt kommer då är det personens vård som hörs (ibid).

Omvårdnad finns förklarat i Svenska akademins ordlista (1990) med beskrivningen ägna vård och omtanke, omskött. Nordstedts svenska ordbok (1990) skildrar omvårdnad i bemärkelsen att vårda någon, oftast kroppsligt och även under en längre tid. Ansvarar även för den rent kroppsliga omvårdnaden av barn på daghem (ibid). Omvårda något och förhållandet av att lära sig något vara angeläget är den beskrivningen från Ordbok över svenska språket (1954). Förhållandet att ombestyrja, förvalta något, vårda sig om något och bekymra sig om något är även beskrivningar av ordet omvårdnad (ibid).

Patient beskrivs enligt Nordstedts (1990) som en person som är under medicinsk eller psykisk behandling. Även Svenska akademins ordlista (1990) skriver att en patient är en person som är under vård eller någon form av behandling. Enligt Stora ordboken (1983) är en patient en sjukling som är under behandling. Beskrivningen av patient av Bra böckers lexikon (1988) är en person som är sjuk och har kontakt med läkare eller annan vårdgivare.

Artikelanalys

Analysen av de tolv artiklarna ledde fram till sju kännetecken som beskriver begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv. De kännetecknen var följande: person som en person, flexibilitet, familjen, partnerskap och delat beslutsfattande, information, estetik och förtroende. Det framkom fem kännetecken av patientcentrerad vård och de var följande: respektera patienten, kommunikation och information, partnerskap och delat beslutsfattande, patienten som en person och skapa en terapeutisk relation.

De olika attributen och de karakteristiska egenskaperna var följande där attributen är kursiverade:

Person som en person - Vården är anpassad till en specifik patient, lära känna personen som en person, känna sig som person istället för patient, känna personen, bevara känslan av att vara sig själv, värdighet respekt, medkänsla och mänskliga rättigheter

Flexibilitet - Flexibel personal, uppleva flexibilitet och kontinuitet

Familjen - Familjen, välkomnande familj

Partnerskap och delat beslutsfattande - Självbestämmande och delaktighet i sin omvårdnad, delat beslutsfattande, partnerskap mellan patient och personal, stödja patienterna som inte kan hävda sig själva.

Information - Information, individuellt anpassad information

Estetik - Leva så normalt som möjligt, erbjuda meningsfulla aktiviteter, att vara i en personlig miljö, estetiken

Förtroende - Känna sig betrodd, bli lyssnade på, förtroende

Precis samma procedur genomfördes med begreppet patientcentrerad vård och utfallet blev följande där attributen står i kursiverad stil:

Respektera patienten (värderingar, behov, önskemål) - Identifiera: respekt och omsorg för att patienterna är olika, värderingar, önskemål och behov. vård som respekterar och är lyhörd för patienternas önskemål, behov och värderingar, vården skall ges med respekt för individen och dennes val, ta reda på patientens olika värderingar och önskemål, patientens röst ska bli hörd (prioriteringar och behov), behandla med respekt, patientens behov och önskemål respekteras.

Kommunikation och information - Kommuniera och utbilda patienterna, kommunikation mellan patient och personal, utbyte av information mellan den som ger vården och patienten, ge patienten och dennes familj den information som är nödvändig för att de skall kunna göra de olika omvårdnads val, god relation och god kommunikation, kommunikationen, icke

verbal kommunikation, prata vänligt och fysisk beröring, ge ärlig information, information och rådgivning, lyssnade på, lyhörddhet, sjuksköterskan är patientens ögon och öron för att kunna svara på frågor och förklara för patienten och dennes familj, god kommunikation, involvera familjen som stöd och som informant, uppmärksam tid, bekräftelse, göra en insats (bemöta patientens behov och var trevlig).

Partnerskap och delat beslutsfattande - Inbjuda patienterna att ta egna beslut för att ge dem chansen att styra sin omvårdnad, dela på makt och ansvar, delaktighet i utformningen av sin personcentrerade vård, bjuda in patienten till att medverka i alla beslut om sin egen vardag och omvårdnad, delaktighet, gemensamt beslutsfattande, partnerskap i omvårdnaden, aktiv del i ett gemensamt projekt, uppmuntra till att ta ansvar för sin egen hälsa, involvera patienten i planering av sin hälso- och sjukvård.

Patient som person - se patienten som en person, se patienten som en person och inte en sjukdom, värderas som person, behandla patient som partner, bevara integriteten, ge rätt vård till rätt patient i rätt tid, vara uppmärksam och vara till hjälp i rätt tid.

Personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv

Person som en person

Vården ska vara individuellt anpassad efter individens behov och önskemål enligt Crandall, White, Schuldheis och Talerico (2007). Fokus ligger på att lära känna patienten som en person med individuella värderingar, behov, önskemål och ambitioner (Manley, Hills, Marriot, 2011; Edvardsson, Fetherstonehaugh & Nay, 2010). Vården ska även ges med värdighet, respekt, medkänsla och de mänskliga rättigheterna är prioriterade enligt Manley, Hills, Marriot, (2011). I artikeln skriven av Haigh, Howarth, Warne (2014) beskriver patienterna att personalen fick dem att känna sig som personer och att de blev sedda som personer istället för den sjukdom eller åkomma de led av. Edvardsson, Fetherstonehaugh och Nay, (2010) redovisar i sin artikel olika attribut för att fortsätta vara en individuell person och att leva normalt. Attributen var att känna personen, välkomnande familj, erbjuda meningsfulla aktiviteter, vara i en personlig miljö och flexibilitet och kontinuitet. Attributet att känna personen beskrevs vara viktiga för att inleda samtal, olika aktiviteter och rutiner som var av betydande art för att bevara personens identitet och självkänsla (ibid).

Flexibilitet

Enligt Edvardsson, Fetherstonehaugh och Nay (2010) handlar flexibiliteten om att rutinerna inom vårdinrättningarna behöver vara flexibla och anpassade till varje individ istället för att vara anpassade till personalen. Patienterna och deras behov måste vara prioritet ett för personalen (ibid). Även Crandall, White, Schuldheis och Talerico (2007) beskriver att personalen behöver vara flexibla för att uppfylla de behov och önskemål som patienterna har. Ett exempel på flexibiliteten i studien av Crandall, White, Schuldheis och Talerico (2007) visade hur personalen anpassade morgonrutinerna efter varje individ, när de ville stiga upp på morgonen, när de ville äta frukost och vad de ville äta till frukost.

Familjen

Familjen är en viktig aspekt i personcentrerad vård enligt Crandall, White, Schuldheis och Talerico (2007). De beskriver bland annat kontakten med familjen som ett sätt att stödja patienten och individens personliga behov och önskemål. Extra viktig var familjen i de fall då patienten inte var verbal (ibid). Även Edvardsson, Fetherstonehaugh och Nay (2010) beskriver att familjen har en viktig del i den personcentrerade vården. Familjen kan tillhandahålla viktig information om patienten som är betydande för hur omvårdnaden ska anpassas till den enskilda patienten (ibid).

Partnerskap och delat beslutsfattande

Haigh, Howarth och Warne (2014) skriver i sin studie att genom ett partnerskap mellan patient och personal kunde patienterna återfå kontrollen över sina liv igen. Delat beslutsfattande beskrivs av Manley, Hills och Marriot, (2011) som att tillhandahålla relevant och bra information till patienten. Patienten ska ges möjligheten att välja de alternativ den känner mest för utifrån den informationen som getts av personalen (ibid).

Information

Manley, Hills och Marriot, (2011) menar att informationen från sjukvårdspersonalen är viktig eftersom den är grunden för de val som patienten senare ska göra. Informationen som ges till patienterna ska vara individuellt anpassad till varje individ. Personalen ska hjälpa patienten att förstå svåra begrepp och förklara vilka konsekvenser de valen kan medföra (ibid). Edvardsson, Fetherstonehaugh och Nay (2010) beskriver även att de vardagliga konversationerna mellan personalen och patienterna är viktig för den personcentrerade vården.

Estetik

Estetiken och miljön framhävs i Edvardsson, Fetherstonehaugh och Nay, (2010) studie som viktig för personcentrerad vård. Känslan av att vara i en miljö som påminner om hur det är att vara hemma beskrevs vara viktig (ibid).

Förtroende

Enligt Haigh, Howarth och Warne (2014) var det viktigt för patienterna att de kände att de blev betrodda av personalen. Patienterna kände att personalen faktiskt lyssnade på vad de sa. Detta skapade ett förtroende mellan patienter och personal (ibid).

Relaterad term: patientcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv

Respektera patienten

De viktigaste aspekterna i patientcentrerad vård är enligt Davis (2014) att: identifiera, respekt och omsorg eftersom patienterna är olika med olika behov, har olika värderingar och prioriteringar (ibid). Hasse och Gwendolyn (2013) beskriver patientcentrerad vård bland annat som att sjukvårdspersonalen ger vård vilken är respektfull och lyhörd för patienternas önskemål, behov och prioriteringar. Enligt vad som framkom från Marshall, Kitson och Zeitz (2012) studie tyckte patienterna det var viktigt att personalen gör en insats. Patienterna menar med detta att möta deras behov och att personalen är trevlig (ibid). Patientcentrerad vård beskrivs av Kvåle och Bondevik (2008) som att behandla patienterna med respekt och ärlighet. Enligt Jensen, Vedelø och Lomborg (2013) beskriver patienterna patientcentrerad vård som att deras behov och önskemål blir respekterade av personalen, detta skapade ett ökat välbefinnande och en bevarad integritet för patienterna (ibid).

Kommunikation och information

Patientcentrerad vård är ett utbyte av information mellan personalen som sköter vården och patienten enligt Hasse och Gwendolyn (2013). Informationsutbytet mellan de båda aktörerna handlar främst om vilka värderingar patienten har och de önskemål patienten har angående den individuella omvårdnaden. Eftersom patienten själv eller tillsammans med sin familj ska kunna ta olika beslut är det viktigt att kommunikationen och informationen fungerar bra mellan patient, patientens familj och sjukvårdspersonalen. Patienten och patientens familj grundar sina beslut delvis på den information som ges från sjukvårdspersonalen (ibid). Davis (2014) uppger i sin studie att skicklighet i kommunikation beskrivs vara effektiv, lämplig och

terapeutisk kommunikation. Kommunikationen leder till ett utbyte från både patient och personal vilket är ett gynnsamt förhållande för de båda. Kommunikationen är viktig för att kunna utbilda patienterna i sin egen omvårdnad (ibid). Marshall, Kitson och Zeitz (2012) uppger att patienterna tycker att samhörighet är en viktig aspekt för patientcentrerad vård. Samhörighet syftar till en relation med god kommunikation mellan patienten och personalen. Det framgår även att det är viktigt att personalen lyssnar på vilka behov och prioriteringar patienterna har på sin omvårdnad (ibid). Slatore, et al., (2012) beskriver att kommunikationen är viktigt för patientcentrerad vård. Sjuksköterskorna i den studien uppgav att de fungerade som översättare genom att förtydliga läkarens information till patienterna/familjen och svara på de frågor som uppstod efter samtalet med läkaren. Sjuksköterskorna beskrev sin situation med att vara patientens ögon och öron och ett filter mellan två personer som inte talar samma språk. Kommunikation är inte enbart att tala med någon verbalt utan kommunikation kan även vara icke verbal, exempelvis beröring (ibid). Kvåle och Bondevik (2008) anser att det är viktigt att den information som ges till patienterna är ärlig. Information, rådgivning och att patienterna ges möjlighet till att diskutera sin egen behandling är en faktor som uppgavs av patienterna vara viktig (ibid). God kommunikation mellan vårdpersonalen och patienterna är viktigt för patienterna enligt Jensen, Vedelø och Lomborg (2013). Patienterna beskrev även att kommunikationen ledde till ett samarbete mellan dem och vårdpersonalen vilket utvecklades till en tröstande och mänsklig relation. Personalen uppgavs vara trevliga och de talade inte ner till patienterna, det var en respektfull dialog mellan vårdpersonalen och patienterna (ibid). Pelzang (2010) beskriver att det är viktigt att involvera patientens familj i omvårdnaden, delvis som stöd för patienten men även som en informationskälla. Familjen har ofta god kunskap om patienten och den kunskapen är viktig för att skapa en individuell omvårdnad för patienten (ibid).

Partnerskap och delat beslutsfattande

Jensen, Vedelø och Lomborg (2013) beskriver patientcentrerad vård bland annat som patienterna aktivt ska vara en del i ett gemensamt projekt. Projektet består av patientens behov och önskemål vilka ska respekteras och bejakas av sjukvårdspersonalen (ibid). Patientcentrerad vård kännetecknas av att patienterna bjuds in till att medverka i alla beslut som påverkar patientens vardag och omvårdnad (Kvåle & Bondevik, 2008). Partnerskap i omvårdnaden innebär att vara medverkande i alla beslut gällande den egna omvårdnaden. Patienterna kan uttrycka sina egna önskemål och behov och de ges tillräcklig information för de val de ska göra. Patienterna tyckte till exempel att det var viktigt att kunna påverka vem de

delade rum med (ibid). Patientcentrerad vård enligt Marshall, Kitson och Zeitz (2012) och Davis (2014) beskrivs bland annat som att se till att patienten ges möjlighet till att vara delaktig i utformningen av den patientcentrerade vården. Hasse och Gwendolyn (2013) menar att patientcentrerad vård är bland annat att dela på makt och ansvar mellan patient och sjukvårdspersonal. Pelzang (2010) säger att personalen ska involvera patienterna i planeringen av sin hälso- och sjukvård och uppmuntra dem till att ta ansvar för sin egen hälsa. Vidare menar Pelzang (2010) att det är viktigt att det finns en planerad och samordnad strategi och ett effektivt lagarbete för att skapa en fungerande patientcentrerad vård.

Patient som person

Enligt Pelzang (2010) ska personalen behandla patienten som en partner. Hasse och Gwendolyn (2013) menar att patientcentrerad vård är att se patienten som en person. Rätt vård skall ges till rätt patient i rätt tid. Vården som ges till patienten ska vara med respekt för patienten (ibid). Slatore et al., (2012) menar att det är viktigt att sjukvårdspersonalen ser patienten som en person och inte som en sjukdom. Enligt Kvåle och Bondevik (2008) uppger patienterna att de blir sedda som personer när de ges patientcentrerad vård.

Analys

Begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv kan sammanfattas utifrån de sju attributen som framkom ur artiklarna. Attributen kan relateras till de beskrivningar och ordförklaringar som framkom ur det lexikala materialet, vilket kan stärka attributens beskrivningar. Tittar man exempelvis på ordet *person* beskrivs det i den lexikala delen bland annat som en individ och en människa och mänsklig individ. Ser man därefter på beskrivningen av attributet *person som person* beskrivs det bland annat som att vården ska vara individuellt anpassad och att fokus ligger på att lära känna patienten som en person som är unik, beskrivningarna stämmer ganska bra överens med varandras grunder. Många av de attribut som beskrivs under artikelanalysen beskriver individens betydelse och att individen ska få vara precis så unik som den faktiskt är. Det är sjukvården och sjukvårdspersonalen som måste anpassa sin verksamhet och sitt bemötande på bästa möjliga sätt för att bemöta individens olika önskemål. För att göra detta tydligare beskriver just attributet *flexibilitet* att vårdinrättningarna behöver vara flexibla och anpassade till individen och inte anpassade främst till fördel för personalen. Här kan en parallell tydligt göras till ordet *centrerad* som beskrivs under den lexikala analysen. *Centrerad* beskrivs bland annat som att inpassa något i centrum och samriktad, det är individen som är det centrala i

omvårdnaden och det är vården som måste anpassa sig efter individen. Även attributet *familjen* har tydliga beskrivningar för att främja individen. Familjen kan i den mån patienten själv inte kan framföra sina egna behov och önskemål göra det åt denne. Familjemedlemmar kan exempelvis beskriva vilka olika rutiner patienten har och vad patienten uppskattar i livet. Det är information som är viktigt för personalen för att kunna skapa en individuell omvårdnad för just den patienten, den individen. För att skapa en individuellt anpassad omvårdnad är det nödvändigt att lära känna personen som just en person och inte personen som en patient. Vidare är det då nödvändigt att patienten känner ett förtroende för personalen. Detta beskrivs under attributet *förtroende* och förtroende kan skapas genom att personalen lyssnar på patienten och att patienten känner sig betrodd. Förtroende kan även relateras till ordet *vård* som beskrivs som i den lexikala analysen som bland annat vakt/skyddande. Personalen utför sitt arbete för individens bästa och är till för patienten, utan patienten behövs inte personalen. Personalen är bland annat till för att skydda och vakta patienten från ohälsa och lidande. Har patienten förtroende för personalen i sin arbetsroll behöver patienten enbart lägga kraft och fokus på att vara patient och återskapa sin hälsa. Personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv handlar framförallt om att se den unika individen i varje läge och på bästa möjliga sätt hjälpa denne att uppfylla sina individuella behov. Begreppen personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv och patientcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv visar sig under artikelanalysen vara otroligt lika för att inte säga identiska. Attributen är inte exakta kopior av varandra men innebörden i dessa överensstämmer väldigt bra med varandra. För att visa på ett par exempel som är väldigt lika varandra finns det: *person som en person* och *patient som person*, *Flexibilitet* och *partnerskap och delat beslutsfattande*, *Familj* och *information* har väldigt lik innebörd med *kommunikation och information*, *person som person* och *respektera patienten*. Frågan som kvarstår då är varför valde svensk sjuksköterskeförening valde att byta ut patientcentrerad vård mot personcentrerad vård som en av de sex kärnkompetenserna för en sjuksköterska. De båda individualbegreppen verkar ha samma innebörd och rimligtvis borde det inte skilja speciellt mycket, om något, mellan allmänbegreppen personcentrerad vård och patientcentrerad vård. Resultatet av denna studie visar att begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv framförallt betyder att individen, patienten, alltid ska vara det centrala i sjuksköterskans arbete. Omvårdnaden måste utgå från att varje individ är unik och har unika behov och förväntningar.

Diskussion

Metoddiskussion

Den metod som valdes var en begreppsanalys av Rodgers (2000). Det är en metod som ger användaren en frihet i val av lämpligt forum för datainsamling och storleken på studiens omfång. Den friheten var en av anledningarna till att just denna metoden valdes då det finns en tidsram för studien att förhålla sig till vilket betyder att det inte fanns möjlighet att göra en alltför stor studie. Valet av metod föll först på Walker och Avant (1995) modell då den var vanligt förekommande bland andra begreppsförklaringar. Arbetet med Walker och Avant (1995) modell var väldigt fyrkantig och strikt att följa vilket upplevdes krångligt och besvärligt och då söktes alternativa metoder och valet föll på Rodgers (2000) modell vilket upplevdes smidigare att arbeta efter. Rodgers föreskriver i sin metod (2000) att det ska väljas en eller flera lämpliga relaterade termer, i denna studie valdes enbart en relaterad term på grund av att studien skulle vara rimlig att genomföra under den rådande tidsramen. Det kan betyda att studien i en kritikers ögon blir smal men det kan även betyda att studien blir mer fokuserad på det valda begreppet. Anledningen till att den relaterade termen patientcentrerad vård valdes var för att det är ett vanligt förekommande begrepp inom hälso- och sjukvården och det används parallellt med personcentrerad vård. Patientcentrerad vård är en av de sex kärnkompetenserna som är framtagna av Institute of Medicine of the National Academies och Quality and Safety Education for Nurses dock har Svensk sjuksköterskeförening (2010) valt att byta ut patientcentrerad vård mot personcentrerad vård, vilket gjorts utan någon förklaring till om beslutet är grundat sig i någon evidens. Det kan vara en anledning till att de båda begreppen frekvent förekommer inom hälso- och sjukvården.

Ett av valen som gjordes utifrån Rodgers (2000) modell var att försöka finna begreppets förändring över tid. Eftersom allmänbegreppet personcentrerad vård inte gick att finna i de ordböcker och lexikon som valdes blir det svårare att tydligt visa en förändring av begreppets betydelse ur ett historiskt perspektiv. Det som däremot går att se är uppbyggnaden av begreppet personcentrerad vård och de olika delarnas betydelser genom historien. De ordböcker och lexikon som användes i denna studie valdes genom att gå till det lokala biblioteket och använda de som fanns tillgängliga där. En anledning till att begreppen inte gick att finna i de ordböcker och lexikon som valdes kan vara att de är professionsspecifika och då inte lika frekvent förekommer i allmänna lexikon och ordböcker. Eventuellt kunde

begreppen hittats om annan litteratur hade använts exempelvis professionsinriktad litteratur vilket kanske hade kunnat påverka resultatet. Hade studien gjorts om så hade annan litteratur än just ordböcker och lexikon inkluderats och även litteratur som är specifikt inriktad mot omvårdnadskontexten. Begreppets benämning är relativt ny även om det under 1980-talet gavs konkreta exempel på hur personcentrerad vård kunde företas (Morgan & Yoder, 2011) kan valet av ordböcker och lexikon i det perspektivet i efterhand ifrågasättas då de källorna var ganska gamla. Dock medverkar det till att skapa ett djup och en bred bild av begreppet innebörd. Även om det inte var professionsinriktade ordböcker och lexikon gick det att finna begreppens olika beståndsdelars betydelse ur ett historiskt perspektiv vilket gav resultatet en annan dimension.

Det är svårt att veta exakt när begreppet började användas men enligt Morgan och Yoder (2011) var begreppet verksamt under 1980-talet. Eftersom det är svårt att säga exakt när begreppet verkligen tog fart är det av den anledningen inte en säkert att begreppet hade fått fäste i Sverige när hälso- och sjukvårdslagen trädde i kraft 1982, då är det inte konstigt att begreppet inte nämns där. Dock är lagen reviderad ett flertal gången genom åren och det har således funnits möjligheter att föra in begreppet i lagtexten.

Artiklarna som valdes för att utgöra källan till artikelanalysen i resultatet är alla skrivna på engelska. Det finns även artikelförfattare som inte har engelska som sitt första språk vilket betyder att en del artiklar är skapade utifrån ett annat språk och dess ords betydelser, därefter är de skrivna på engelska alternativt översatta till engelska. För att artiklarna ska kunna vara en del i denna studie har således artiklarnas innehåll översatts från engelska till svenska. Orden som ursprungligen skapades för att utgöra en del i en vetenskaplig artikel har i en del fall översatts och tolkats ett antal gånger. Detta kan betyda att en språklig konflikt kan ha uppstått. Denna studie gjordes av enbart en person vilket betyder att det enbart var en person som har granskat och analyserat materialet som ingick i studien. Förhållningssättet har varit strikt objektivt under hela genomförandet av studien dock går det inte att blunda för att de karakteristiska egenskaperna och attributen enbart är framtagna av endast en person. Det finns en möjlighet att attributen eller de karakteristiska egenskaperna hade sett lite annorlunda ut om studien hade gjorts av två eller flera personer.

Resultatdiskussion

I resultatet framkom det att personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv framförallt handlar om att sätta den enskilda individen i centrum för omvårdnaden och omvårdnaden måste utformas specifikt efter varje individ. Det finns en genomgående tydlighet i artikelanalysen där alla de attributen som kännetecknar begreppet personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv sätter individen i centrum.

Ett av de viktigaste attributen är *partnerskap och delat beslutsfattande* (Haigh, Howarth, Warne, 2014; Manley, Hills, Marriot, 2011). Problem som kan uppstå inom den slutna sjukvården är exempelvis de rum som delas av flera olika patienter. Är patienterna delaktiga i beslutet om vilken plats de får och vem de eventuellt ska dela rum med? Det kan låta banalt att patienterna ska vara involverade även i de besluten men det kan vara betydande både för personalen och patienterna. Ett problem för patienten blir oftast ett problem även för personalen. Eftersom patienterna är olika och har olika rutiner och önskemål fungerar de även olika bra ihop. Någon som vill sova med lampan tänd passar kanske inte ihop med någon som vill ha det mörkt när de sover. Respekterar personalen individernas olikheter eller anpassar personalen uppledningen i rummen utifrån att få en jämn arbetsbelastning i personalgruppen?

Det visade sig finnas en lucka i både lagtexten och i kompetensbeskrivningen för sjuksköterskor eftersom personcentrerad vård som begrepp är inte behandlat där överhuvudtaget. Det kan finnas en förklaring till det om begreppet är professionsspecifikt och därför har begreppet valts bort att benämnas i det sammanhanget. Lagtexten behandlar visserligen delar av de attribut som kännetecknar den personcentrerade vården för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv utifrån denna studies resultat. De attribut som beskrivs i lagtexten är bland annat autonomi, respekt, bevara integriteten hos patienten, tillgodose patientens behov, främja goda relationer mellan sjukvårdspersonalen och patienten, vara individuellt anpassad och patientens delaktighet i vården. Om det finns kännedom om de attribut som definierar personcentrerad vård går det att läsa lagtexten och se begreppet ur lagtextens perspektiv. Även kompetensbeskrivningen har med attribut som kännetecknar personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv som bland annat att respektera patientens autonomi, integritet och värdighet, ta tillvara patientens och familjens kunskap och erfarenhet och att föra patientens talan utifrån de behov och önskemål som

finns. Dock går det inte att hitta allmänbegreppet personcentrerad vård i kompetensbeskrivningen.

Personcentrerad vård är enligt Svensk sjuksköterskeförening (2010) en kärnkompetens för sjuksköterskor och de ska utöva denna kompetens i sitt dagliga arbete (ibid.). Detta blir tvetydigt eftersom sjuksköterskans arbete utgår även från kompetensbeskrivningen, skriven av Socialstyrelsen (2005) där inte allmänbegreppet personcentrerad vård nämns.

Problematiken som föreligger är en otydlighet och osäkerhet om hur begreppet ska användas, sjuksköterskan behöver förstå vad begrepp innebär i ett omvårdnadsperspektiv för att kunna tillämpa det på rätt sätt i rätt kontext.

En intressant iakttagelse av resultatet är relationen mellan person och patient kontra personcentrerad vård och patientcentrerad vård. Resultatet gällande begreppens och ordens betydelse och attribut är delvis väldigt lika och samtidigt väldigt olika. Person respektive patient har olika betydelser vilket är uppenbart och naturligt, person beskrivs som en mänsklig individ och människa enligt Stora ordboken (1983), Nordstedts (1990), Bra böckers lexikon (1983, 1988, 1990) och patient beskrivs som en person som är under någon form av vård eller behandling enligt Nordstedts (1990), Svenska akademins ordlista (1954) Stora ordboken (1983) och Bra böckers lexikon (1983, 1988, 1990). Det är dock mer förvånande att personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv och patientcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv visade sig ha väldigt lika attribut och betydelser. Begreppen är så lika att det kan antas att om denna studie hade varit större, inkluderat ett större utbud av litteratur, hade deras betydelser kanske varit än mer lik eller identisk. Är det samma begrepp fast det har olika namn? En anledning till detta kan vara precis det som många artikelförfattare skriver, begreppets innebörd är inte tillräckligt tydligt och därför blir kunskapen om begreppet otillräcklig för att kunna användas på rätt sätt i rätt kontext (Morgan och Yodre, 2011; Frank, 2013; Meidell, 2010; Slater, 2006).

Slutsats

Kontentan av denna studie är att det finns en otydlighet i vad begreppet personcentrerad vård betyder för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv. Denna studie visar en förklaring till vad begreppet betyder för sjuksköterskan men det behövs ett tydligt gemensamt beslut från hälso- och sjukvården om vad begreppet skall innebära och hur det ska användas i praktiken.

Det behövs för att alla sjuksköterskor ska ha samma kunskap och förståelse om vad begreppet betyder. Eftersom det är ett begrepp som har ett stort inflytande på hur sjuksköterskan planerar och utför sitt dagliga arbete. Begreppets innebörd är inte bara ord utan det är en strävan efter en bättre omvårdnad för de individer som av någon anledning är i behov av hälso- och sjukvården.

Det är oklart vad skillnaden är mellan begreppen Patientcentrerad- och personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv. Denna studie visar att begreppen är väldigt lika varandra och att det faktiskt är samma begrepp fast de har olika namn.

Det behövs mer forskning i detta ämne för att styrka resultaten i denna studie, det finns få studier inom området personcentrerad vård för sjuksköterskan i ett omvårdnadsperspektiv.

Det är viktigt att få en klarhet över begreppets betydelse och även en gemensam betydelse av begreppet för att skapa de bästa förutsättningarna för sjuksköterskan att bedriva en god och säker vård.

Referenser

- Collinder, B. (1983). *Stora ordboken svensk ordnyckel*. Bra Böcker: Höganäs.
- Crandall, L.G., White, D.L., Schuldheis, S., & Talerico, K.A. (2007). Initiating person-centered care practices in long-term care facilities. *Journal of Gerontological Nursing*, 33(11), 47-56.
- Dahlström, G. (1983). *Bra böckers lexikon - 4*. Bra Böcker: Höganäs.
- Danielsson, U. (1988). *Bra böckers lexikon - 18*. Bra Böcker: Höganäs.
- Danielsson, U. (1990). *Bra böckers lexikon - 25*. Bra Böcker: Höganäs.
- Davis, B. (2014). Core communication in patient-centered care. *ABNF Journal*, 25(2), 40-45.
- Edvardsson, D., Fetherstonehaugh, D., & Nay, R. (2010). Promoting a continuation of self and normality: person-centred care as described by people with dementia, their family members and aged care staff. *Journal of clinical nursing*, 19, 2611-2618.
- Frank, L. (2013). Person-Centered Care, Autonomy, and the Definition of Health. *The American Journal of Bioethics*, 13(8), 59-61.
- Furåker, C., & Nilsson, A. (2013). Kompetens, kunskap och lärande. I: Leksell, J. & Lepp, M. (Red.), *Sjuksköterskans kärnkompetenser* (sid 15-36). Stockholm: Liber.
- Haigh, C., Howarth, M., & Warne, T. (2014). Pain from the inside: understanding the theoretical underpinning of person-centered care delivered by pain teams. *Pain management nursing*, 15(1), 340-348.
- Hasse, Gwendolyn L. (2013). Patient-centered care in adult trauma intensive care unit. *Journal of trauma nursing*, 20(3), 163-165.
- Holm, P. (1954). *Svenska akademien - Ordbok över svenska språket band 19*. Lund: Lindstedts.
- Hägglund, G. (2014). 2013/14:470. *Utredning av personer med demenssjukdom - Svar på skriftlig fråga*. Stockholm: Riksdagen.
- Hörnsten, Å. (2013). Personcentrerad vård. Hämtat från: <http://www.vardhandboken.se/Texter/Personcentrerad-varld/Oversikt/> (2013-10-08).
- Jensen, A.L., Vedelø, T.W., & Lomborg, K. (2013). A patient-centred approach to assisted personal body care for patients hospitalised with chronic obstructive pulmonary disease. *Journal of clinical nursing*, 22(7/8), 1005-1015.
- Kvåle, K., & Bondevik, M. (2008). What is important for patient centred care? A qualitative study about the perceptions of patients with cancer. *Scandinavian journal of caring sciences*, 22(4), 582-589.

- Leksell, J., & Lepp, M. (2013). Sjuksköterskans kärnkompetenser. Stockholm: Liber
- Liljequist, D., Törnvall, E. (2013). Informatik och eHälsa. Leksell, J., & Lepp, M. (Red.), *Sjuksköterskans kärnkompetenser* (sid 295-330). Stockholm: Liber
- Manley, K., Hills, V., & Marriot, S. (2011). Person-centred care: principle of nursing practice D. *Nursing Standard*, 25(31), 35-37.
- Marshall, A., Kitson, A., & Zeitz, K. (2012). Patients' views of patient-centered care: a phenomenological case study in one surgical unit. *Journal of advanced nursing*, 68(12), 2664-2673.
- McCance, T., & McCormack, B. (2010). *Person-centred nursing - Theory and practice*. Wiley-Blackwell.
- McCance, T., McCormack, B., & Dewing, J. (2011). An Exploration of Person-Centredness in Practice. *Journal of Issues in Nursing*. 16(2).
- Meidell, L. (2010). Palliativ vård - en form av personcentrerad vård?. I: D. Edvardsson (Red.), *Personcentrerad omvårdnad i teori och praktik* (sid 113-122). Lund: Studentlitteratur.
- Morgan, S., & Yoder, LH. (2011). A concept analysis of person-centered care. *Journal of holistic nursing*, 30(1), 6-15.
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen*. Stockholm: Liber.
- Pelzang, R. (2010). Time to learn: understanding patient-centred care. *British journal of nursing*, 19(14), 912-917.
- Rodgers B,L. (2000). Concept analysis. An evolutionary view. B,L: Rodgers, K,A: Knafl, (Red.), *Concept Development in Nursing: Foundation Techniques, and Applications* (sid 77-102). W-B Saunders: Philadelphia.
- SFS 1982:763 *Hälso- och Sjukvårdslagen*. Stockholm: Riksdagen.
- SFS 2010:659. *Patientientsäkerhetslagen*. Stockholm: Riksdagen.
- Slatore, C,G., Hansen, L., Ganzni, L., Press, N., Osborne, M,L., Chesnutt, M,S., & Mularski, R,A. (2012). Communication by nurses in the intensive care unit: qualitative analysis of domains of patient-centered care. *American journal of critical care*, 21, 410-418.
- Slater, L. (2006). Person-centredness: A concept analysis. *Contemporary Nurse*, 23: 135–144.
- Socialstyrelsen. (2005). Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska. Socialstyrelsen http://www.socialstyrelsen.se/lists/artikelkatalog/attachments/9879/2005-105-1_20051052.pdf Hämtad: 2014-06-06.
- Socialutskottet betänkande. (2011). 2011/12:SoU11. Stockholm: Riksdagen.

Socialdepartementet. (2014). Kommittédirektiv 2014:2. *Åtgärder för att främja äldres hälsa, trygghet och självbestämmande*. Stockholm: Riksdagen.

Spri-rapport. 1999: 481. *Metoder och principer i terminologiarbetet*. Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitut & Tekniska nomenklaturcentralen.

Svensk sjuksköterskeförening. (2010). *Värdegrund för omvårdnad*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svenska akademien. (1990). Svenska akademins ordlista över svenska språket. Stockholm: Norstedts.

Swedenborg, L. (1990). *Norstedts svenska ordbok*. Stockholm: Norstedts.

Walker, L.O. & Avant, K.C. (1995). *Strategies for theory construction in nursing. Third edition*. Norwalk, CT: Appleton & Lange.

Bilaga 1 Databassökningar

Databas	Sökordskombinationer	Antal träffar	Sökdatum	Lästa abstrakt	Antal valda artiklar
CINAHL	Person-centered care AND Nursing	29	2014-04-29	7	5
CINAHL	Patient-centered care AND Nursing	997	2014-04-29	82	34
PubMed	Person-centered care AND Nursing	35	2014-05-01	18	5
PubMed	Patient-centered care AND Nursing	101	2014-05-02	33	7
Totalt		1162		140	51

Bilaga 2 Lexikal sökning

Sökord/ Ordböcker/ lexikon	Person	Centrerad	Centrera	Vård	Omvård- nad	Patient
Nordstedt s svenska ordbok, 1992/199 0?	x	x		x	x	x
Svenska akademin ordlista, 1990	x	x		x	x	x
Bra böckers lexikon - Nr 4, 18, 25, 1983, 1988, 1990	x	x		x	-	x
Stora ordboken - svensk ordnyckel , 1983	x	x		x	-	x
Ordbok över svenska språket band, 5,19,20, Svenska akademin , 1954	x	x		x	x	-

X Betyder att sökordet var funnet i ordboken respektive lexikonet.

- Betyder att sökordet inte fanns med i ordboken eller lexikonet.

Bilaga 3 Artikelöversikt

Författare, årtal, titel, land och tidskrift	Problem & syfte	Resultat
<p>Slatore, C,G. Hansen, L. Ganzni, L. Press, N. Osborne, M,L. Chesnutt, M,S. Mularski, R,A. 2012. Communication by nurses in the intensive care unit: qualitative analysis of domains of patient-centered care. USA. American journal of critical care</p>	<p>Syftet var att genomföra en kvalitativ analys av sjuksköterskors kommunikation. Intervjuer gjordes med sjuksköterskor för att få fram viktiga teman i sjuksköterskerollen för att stödja och kommunicera med patienterna och/eller med familjerna.</p>	<p>Studien visar framförallt hur viktig kommunikationen är för den patientcentrerade vården och att se patienten som en person och inte en sjukdom. Sjuksköterskorna använde sig bland annat av icke verbal kommunikation men de pratade även med patienterna på ett vänskapligt sätt och använde sig av fysisk beröring som exempelvis kramar eller att lägga en arm om patienten. Sjuksköterskorna beskrev även att de upplevde sig som patienternas ögon och öron för att kunna svara på frågor och förklara saker som patienten och/eller familjen inte förstått.</p>
<p>Jensen, A,L. Vedelø, T, W. Lomborg, K. 2013. A patient-centred approach to assisted personal body care for patients hospitalised with chronic obstructive pulmonary disease. Danmark. Journal of clinical nursing.</p>	<p>Undersöka upplevelser av patienter med KOL att ta emot patientcentrerad personlig kroppsvård.</p>	<p>Resultaten av denna studien var bland annat patienternas och sjuksköterskornas igenkännande av symptom, sjukdomsledning och förmåga att uppnå terapeutisk klarhet i relationen mellan patient och sjuksköterska. Patientcentrerad vård beskrivs vidare som att patienterna upplevde sig vara en aktiv del i ett gemensamt projekt där patienternas behov och önskemål respekteras. Detta medförde att patienternas välbefinnande ökade och integriteten kunde bevaras.</p>

Författare, årtal, titel, land och tidskrift	Problem & syfte	Resultat
Crandall LG, White DL, Schuldheis S, Talerico KA. 2007, Initiating person-centered care practices in long-term care facilities. USA. Journal of Gerontological Nursing.	Syftet var att införa vetenskapliga vårdmetoder i praktiken vilket innebar att införa en personcentrerad vård i organisationen. Artikeln visar på de resultat som uppvisades genom att införa personcentrerad vård i organisationen.	Personcentrerad vård är anpassat efter patientens olika behov och önskemål. Personalen måste vara flexibla i sitt arbete för att uppfylla dessa behov och önskemål från patienterna. Sjukvårdspersonalen började involvera patienternas familjemedlemmar i arbetet genom att tillhandahålla personalen med information om patienten. Informationen handlade om patientens liv och vad den enskilda individen tyckte var viktigt. Personalen kunde då bättre anpassa omvårdnaden till den enskilda individen. Främst var detta viktigt i de fall patienternas verbala funktion var nedsatt eller obefintlig. Arbetsmetoden gick från en standardmetod där personalen sa till patienterna vad de skulle göra till att fråga patienterna hur de själva ville att det skulle gå till och vad de önskade av olika momentet.
<i>Morgan, S. Yoder, LH. 2011. A concept analysis of person-centered care. USA. Journal of holistic nursing.</i>	<i>Syftet med studien var att göra en begreppsanalys på personcentrerad vård för att ge den mest fullständiga definitionen av begreppet.</i>	Personcentrerad vård beskrivs i denna studien som att vara en holistisk metod för att ge vård som är respektfull och individuell. Genom en terapeutisk relation erbjuds olika val som patienten har möjlighet att välja mellan och då involveras patienten i sin egen omsorg i den mån patienten önskar det.

Författare, årtal, titel, land och tidskrift	Problem & syfte	Resultat
<p>Hasse, Gwendolyn L. 2013. Patient-centered care in adult trauma intensive care unit. USA. Journal of trauma nursing.</p>	<p>Syftet med denna studie var att undersöka olika aspekter om att ta hand om vuxna trauma patienter på en intensivvårdsavdelning med avseende på genomförandet av patientcentrerad vård.</p>	<p>Patientcentrerad vård beskrivs enligt följande i denna artikel: ge vård som är respekterad och är lyhörd för patientens individuella önskemål, behov och värderingar. Vidare beskrivs patientcentrerad vård som att ge rätt vård till rätt patient i rätt tid. Vården skall ges med respekt för individen och dennes val. Patientcentrerad vård är ett utbyte av information mellan den som ger vården och patienten. Informationen handlar om att ta reda på patientens olika värderingar och önskemål och för den som ger vården handlar det om att ge patienten och dennes familj den information som är nödvändig för att de skall kunna göra de olika omvårdnads val som uppstår.</p>
<p>Pelzang, R. 2010. Time to learn: understanding patient-centred care. British journal of nursing.</p>	<p>Artikeln syftar till att undersöka litteraturen för att genomföra en begreppsanalys av patientcentrerad vård. Begreppsanalysen innehåller både begrepp och teoretiska perspektiv.</p>	<p>Huvudresultaten från denna artikel var följande: behandla patienten som en partner och involvera patienten i planeringen av sin hälso- och sjukvård och uppmuntra patienten att ta ansvar för sin egen hälsa. Involvera familjen i omvårdnaden är en viktig del dels som stöd för patienten men familjen kan även ge vårdpersonalen viktig information om patienten. Det framgår även av artikeln att en planerad och samordnad strategi och effektivt lagarbete är viktigt för att patientcentrerad vård ska fungera.</p>

Författare, årtal, titel, land och tidskrift	Problem & syfte	Resultat
<p>Manley, K. Hills, V. Marriot, S. 2011. Person-centred care: principle of nursing practice D. Irland. Nursing Standard.</p>	<p>Artikeln är den femte i en serie av nio som beskriver principerna för nursing practice. Syftet i denna artikel är att beskriva princip D, tillhandahållande av personcentrerad vård.</p>	<p>Fokus på värdighet, respekt, medkänsla och mänskliga rättigheter är väsentligt för att ge personcentrerad vård. Personcentrerad vård beskrivs med fokus på att lära känna patienten som en person med olika värderingar, ambitioner och behov. Tillhandahålla av välgrundad information om de olika alternativ patienten har för att öka dennes självbestämmande och delaktighet i sin egen omvårdnad. Delat beslutsfattande mellan patienter och omvårdnadspersonalen. Även ge patienten information som är individuellt anpassad och hjälpa patienterna att förstå besvärliga begrepp och sina olika möjligheter och konsekvenserna de olika valen kan medföra. Stödja patienterna som inte kan hävda sina egna val och framföra deras önskemål.</p>
<p>Marshall, A. Kitson, A. Zeitz, K. 2012. Patients' views of patient-centered care: a phenomenological case study in one surgical unit. Australien. Journal of advanced nursing.</p>	<p>Syftet var en undersökning av vad patienterna tyckte om patientcentrerad vård. Studien hade för avsikt att undersöka patienternas förståelse för begreppet patientcentrerad vård.</p>	<p>Det som patienterna tyckte var viktigt att lyfta fram var följande: samhörighet, engagemang och lyhördhet. Vidare framgår det av artikeln att se till att patienten får vara delaktig i utformningen av sin egna patientcentrerade vård och att patientens röst blir hörd om vilka behov och prioriteringar som patienten har. Tre underteman framkom också av studien: 1 att vara uppmärksam och vara till hjälp i rätt tid. 2 göra en insats vilket inkluderade att bemöta patientens behov och att vara trevlig. 3 samhörighet vilket innefattar en relation mellan patient och personalen med en god kommunikation.</p>

Författare, årtal, titel, land och tidskrift	Problem & syfte	Resultat
<p>Edvardsson, D. Fetherstonehaugh, D. Nay, R. 2010. Promoting a continuation of self and normality: person-centred care as described by people with dementia, their family members and aged care staff. Sverige. Journal of clinical nursing.</p>	<p>Denna artikel syftar på att beskriva personcentrerad vård för patienter med demens i åldringsvården. Intervjuer har gjorts med personal som arbetar i åldringsvården, personer med tidig demens debut och med familjemedlemmar till patienter med demens.</p>	<p>Denna studie visar att kärnan i personcentrerad vård. Fem olika kategorier uppstod som attribut för att främja en fortsättning av att vara sig själv och leva normalt. De fem kategorierna var följande: känna personen, välkomnande familj, erbjuda meningsfulla aktiviteter, att vara i en personlig miljö och uppleva flexibilitet och kontinuitet. Att leva så normalt som möjligt och bevara den känsla av att vara sig själv kunde enligt alla deltagarna stödjas av den personcentrerade vården.</p>
<p>Kvåle, K. Bondevik, M. 2008. What is important for patient centred care? A qualitative study about the perceptions of patients with cancer. Norge. Scandinavian journal of caring sciences.</p>	<p>Syftet var att få en inblick om hur patienter som har cancer uppfattar vikten av att vara respekterad som partner och vara delaktig i de insatser och beslut som rör patientens vardag och omvårdnad.</p>	<p>Den patientcentrerade vården beskrivs i studien som att behandla patienterna med respekt, ge dem ärlig information vilket leder till att patienterna känner att de värderas som personer och att bjuda in patienterna till att medverka i alla beslut som handlar om deras egen vardag och omvårdnad. Framförallt kan resultaten av denna studie kan uttryckas i tre kategorier utifrån patienternas perspektiv på den patientcentrerade vård de har givits.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Delaktighet. 2 Gemensamt beslutsfattande om behandling av sjukdomen 3 Partnerskap i omvårdnaden.

Författare, årtal, titel, land och tidskrift	Problem & syfte	Resultat
<p>Davis, B. 2014. Core communication in patient-centered care. USA. ABNF Journal.</p>	<p>Denna artikel fokuserar på att ge grundläggande information om omvårdnads kompetenser för en effektiv kommunikation och de verktyg som finns att tillgå vid patientcentrerad vård.</p>	<p>De viktigaste aspekterna för en patientcentrerad vård är enligt denna studie var att: identifiera, respekt och omsorg för att patienterna är olika, värderingar, preferenser och de behov patienten ger uttryck för. Kommunícera och utbilda patienterna, bjuda in patienterna till att ta egna beslut och på så sätt ge dem chansen att styra över sin egen omsorg. Kommunikationen mellan patienten och den som ger omvårdnaden är en viktig del i en god patientcentrerad vård.</p>
<p>Haigh, C. Howarth, M. Warne, T. 2014. Pain from the inside: understanding the theoretical underpinning of person-centered care delivered by pain teams. Storbritannien. Pain management nursing.</p>	<p>Syftet var att skapa en förståelse om personcentrerad vård utifrån personer med kronisk ryggsmärta. Patienter med kronisk ryggsmärta upplever ofta en sänkt självkänsla och många problem med att hantera sin smärta.</p>	<p>Artikeln beskriver att patienterna har ett behov att känna sig betrodda och lyssnade på av sjukvårdspersonalen i sina upplevelser av smärta. Sjukvårdspersonalen fick patienterna att känna sig som personer istället för patienter framförallt genom att använda deras förnamn. Patienterna beskriver att de kunde återta kontrollen över sina liv och smärtan de upplevde genom ett partnerskapsarbete mellan personalen och patienterna. Återställa tron på sjukvården, handlar om att de patienter som inte har blivit betrodda av sjukvården förlorar även tron på denna. Genom att lyssna på patienterna och tro på vad de säger skapas en väg till förtroende mellan sjukvårdspersonal och patienter vilket återskapar tron på sjukvården.</p>